

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Responsa De Ivre Canonico Præsertim Novissimo

Zype, Frans van den
Antverpiæ, M. DC. XLV.

De sponsalibus & matrimonio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73071](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73071)

tionis, etiam posita præmeditatione, & excluso infortunio. & memoria repetendum est dilemma, quod supra est positum; ut quamuis admittamus reconciliationem, per actus computationum; nullibi tamen in actis ponitur, aut probatur, specialis aliqua amicitia vera, aut simulata inter reum & occisum; quæ ad qualitatem proditorij exigere videtur. *Menoch. d. cas. 361. n. 24. Diana & citati vbi sup. & alij passim.* ut osculum Iudæ, cædes Abner, & Amasæ à Ioab facta, Vriæ per Dauid, & aliæ ab authoribus d. n. 24. citatis allatæ.

Proditorium quidem diuersimodè accipitur: ut est apud Farinac. q. 18. n. 74. & seqq. *Tulium v. proditor. conc. 896.* propriè tamen respectu priuatorum proditor dicitur qui sub clypeo, prætextu, colore amicitia offendit. cum ergo de præiudicio priuilegij ecclesiæ minuendo agitur, verba nouæ constitutionis strictè sunt interpretanda de eo, qui dum se

amicum ostendit, seu fingit, aliud facit. *l. 1. D. de prauaricat. l. athletas. §. pen. D. cod. c. transferunt. 24. q. 3. c. omnis. X. de pœnit. & remiss.* quamuis enim, qui eum, qui neque amicus est, neque inimicus, offendit sine prædicia diffidatione, ut loquuntur, accedere ad proditores videatur; plurimumque ea sit sententia, tamen axioma illud, *nemo volens percutere dicit, caue;* significat latam illam esse acceptionem: in fauorem autem ecclesiæ mox diximus verba bullæ strictè esse accipienda. nam summa est ratio, quæ pro religione facit. & vbi diuersæ sunt iudicum sententiæ, statur illi, quæ fauet piæ causæ. *c. vlt. X. de sent. & re iud. quanto magis id obtinere debet, vbi tantum interpretes dissentiant? nisi altera opinio esset euidenter iniqua. Tiraguell. de priuileg. piæ causæ priuileg. 147.* sed piæ causæ semper fauendum est, & secundum illam in dubio iudicandum. *idem priu. 146. 148.*

^{19.} In dubio sententiâ pro immunitate.

^{18.} Proditorium vt sit accipiendum?

LIBER QVARTVS

De sponsalibus & matrimonio.

RESPONSVM I.

De matrimonio inuito, nec intelligente parrocho attentato.

Vod à Concilio Trid. statuitur *f. 24. de reform. mat. c. 1. §. qui aliter accipiendum est, vt in l. coram Titio D. de*

^{1.} Valer coram inuito modo intelligat. *verb. signif. l. diem §. coram D. de arbit. vt & scire debeant parochus & testes, & intelligere quid aga-*

tur. non etiam consentire. *scire,* inquit d. l. coram, *non etiam velle debet: nam & inuito eo rectè fit quod iustum est.* in eamque sententiam Cardinales Concilij Interpretes sæpius responderunt, validè contrahi matrimonium coram parrocho, & testibus inuitis, mutuo contrahentium consensu intellecto. *d. c. 1. scire* ergo, intelligere, videre, in conspectu habere, oculis, audituque percipere parochus debet actum, agentesque. *Barbos. in Collect. ad Conc. Trid. d. c. 1. n. 79. diximus in Consult. can. de sponsal. & mat. conf. 3. & 4.*

Negat hic Pastor se vidisse

S 4 luue-

2.
An pro in-
telligente
habendus
sit cum alij
quod age-
batur in-
tellexe-
runt?

iuuenem, negat se audiuisse res-
pondentem filiae dicenti, *accipio
te in virum.* contra afferunt testes
duo, vterque parens filiae se audi-
uisse, vidisse, intellexisse: parochum
videre, audire, intelligere potuisse,
& credere intellexisse, si si igno-
rantiam affectarit. in hac dissonan-
tia valet discertio Iudicis: cui illa
remititur. *l. 21. §. fin. & ibi DD. D.
de test.*

Numerus hinc testium, inde
persona parochi, vita laudabilis, fi-
de digni, inde praesumptio, quod
quis scire praesumatur quod om-
nes, qui adfuerunt, sciunt: inde iu-
ramentum contrarium, causam
perplexam faciunt. & quidem si
vnicui vnico testi, cuius nihil
interit, credi posset, ex certa scien-
tia deponenti; vt vult Faber &
ab eo citati def. 35. C. de test. id maxi-
me recipiendum esset in parocho
de actu sui officij testante. *vt dixi-
mus d. conf. 3.* vt & parochialibus
registris omnem fidem tribuit
edictum an. 1611. *art. 20.* & praes-
umpta scientiae praevalet igno-
rantiae iuramentum. *c. ult. X. qui
matr. accus. nisi grauis nimirum es-
set praesumptio. c. vidua. X. de re-
gular. vt nullatenus illa verisimilis
foret. c. quia verisimile. X. de praes.
Vinian. in Ration. ad d. c. ult. Menoch.
de praes. lib. 1. cap. 77.*

At hic constat cum per frau-
dem vocatus esset parochus, &
contrahere L. & F. contenderent,
magnos exortos esse clamores: pa-
rochum fugere, alios retinere con-
natos: bilem illi motam, mutatum
vultus colorem, inter violentiam
hinc ad erumpendum, inde ad re-
tinendum: adeo vt apoplexiam ad
sex horas veritum se fuisse decla-
rauerit. verisimiles ergo haec sunt
negotij circumstantiae, vt non vi-
diffe, non audiuisse, non intellexif-
se possit credi.

Vt omnino distractis contingit,
obuios non videre, ita vt agnos-
cant: sonos non audire, ita vt ex-
audiant; oculos quidem auresque

percuti; visa tamen, auditaque
non animaduerti: ad intellectum
non penetrare: ita parochus hic ac-
cidisse iurato credendum vide-
tur; eius eximia probitate expen-
sa.

At obijcitur affectasse parochus
ignorantiam; eoque perinde ha-
bendum, ac si intellexisset. *c. con-
tra stat. de reg. iur. in 6. a contraria
sensu. c. imputari. ibid. sed haec locum
habent, cum alicui incumbit quid
facere, vel non facere, quando ca-
sus illi adscribitur, cuius culpa ac-
cidit, neque excusari meretur, qui
ibi necessitatem iniecit. *Canf. &
DD. in d. c. imputari.* at hic nulla
parochi culpa potest argui; nec igno-
rantia recte vocari affectata,
quod vitium sonat, vt ex Erasmo
notat Spigel. *in Lex. v. affectare &
de Tuberone ait lex. 2. D. de origin.
iur. Concilium Lateranense de
clandestine contrahentibus c. 3. §.
si quis. X. de clandest. despons.**

Vbi d. c. 3. in princ. & §. fin. gra-
uiter sub poena suspensionis sacer-
dotibus prohibet, ne clandestinis
matrimoniorum contrahentibus, seu
quae prauias non habent denun-
tiationes, intersint. vtique ad sen-
sum d. l. coram, ne placido lumi-
ne videant; audiant, intersint,
adeoque tenentur, si possint, fuge-
re; & euadere: non videre, non au-
dire, non intelligere, si poenas ve-
lint euadere.

Non ergo culpabiliter affectas-
se ignorantiam dicitur. hic paro-
chus: non quasi in contumaciam
affectantis praesumetur pro con-
trahentibus, sed in officio suo in-
cedenti per viam d. c. 3. fide tri-
buenda erit, quae eis debetur, qui
rite functiones suas obeunt. & sic
ad sensum Concilij Trid. praeter-
tem non fuisse. & quamuis dican-
tur Cardinales Interpretes rel-
pondisse pro matrimonio, dum
parochus ignorantiam affectauit,
ad eam tamen declarationem rel-
pondimus d. conf. 3. praeterquam
quod Urbanus VIII. iam decre-
uerit.

uerit, ne vllis declarationibus huiusmodi in iudicio, vel extra fides habeatur; nisi appareant sigillo Cardinalis præfecti munitæ, & secretarij manu signatæ. quod & tum æquissimum est, cum non videntur cum iuris ratione conuenire: vt non illa cum d. l. coram. d. c. 3.

Nihil etiam arguit confessio Iuuenis, quæ alioquin etiam in matrimoniali causa omnes probationes superaret, *Vvames. de spons. & mat. conf. 529. n. 20.* vt pro iudicatio videatur habendus: *l. vn. C. de confes. quia confessio tantum valet quoad consistentem: neque recipitur, si naturæ, aut iuri repugnet. l. 13. D. de interrogat. act. non ergo illius confessio probat parochi intelligentiam, sine qua matrimonium consistere non potest iure Concilij Trid. eius ergo confessio aduersus huiusmodi ius, & veritatem nihil probare, aut præstare potuit. sed eam Iudex sequetur, quatenus ei nota erit eximia, quam diximus, parochi prohibitas.*

RESPONSVM II.

De proprio parochio.

Controuersitur matrimoniū, quod coram parochio contractum est, an validum sit, quod Concilium Trid. loquatur de proprio, in verb. *ter proprio contrahentium parochio*, & continuo sensu sequitur §. qui aliter. qui in c. omnis. *x. de panis.* dicitur proprius sacerdos. sub quo scilicet contrahentes domicilium habeant. *Trinis. l. 1. decis. 23. n. 1.* seu sufficientem habitationem; contrahentes autem eam hic non habuerint. sed sponsus sub alia parochia, sponsa autem moram quidem aliquam sub illo parochio fecerit; domicilium non habuerit. quia cum le-

gitima non esset; & hodie strictè liberi naturales non sint; *Cuiac. l. 5. obs. 6. in fin.* de familia non sint; sed extranei: §. *si aduersus. institut. de nups.* patrem solæ nuptiæ demonstrant, *l. 5. D. de in ius vocand.* ideo matrem illi non patrem sequantur; *l. cum legitime D. de stat. homin.* adeoque maternum non paternum domicilium, *Piascet. in prax. Episcopal. p. 1. c. 1. art. 2. n. 2. vers. ratione domicilij. Gonsal. ad reg. 8. Cancell. glossa. 9. §. 1. n. 14. & seq.* illudque non hoc sit hic attendendum, *l. 1. in fin. l. eius qui D. ad municipal.* domicilium autem originis, vt hic est maternum, dicatur immutabile, *l. assumptio. D. ad municipal. l. origine C. de municipal. l. 10. ac durare præsumatur, donec probetur mutatum; Baldus in l. fin. n. 2. vers. sed sufficit. C. si à non competent. Iud. d. l. assume. & gloss. in verb. mutare. & verb. non domicilium. in fin.* eoque minus, quod pupilli sine tutore nihil agere, adeoque nec domicilium constituere sibi possint, vt opus fuerit titulis *D. & C. vbi pupillus educari, vel morari debeat.* adeoque sponsa hic minorennis domicilium maternum mutare non poterit, & sic nec parochiam aliam nancisci, quamuis tunc, per aliam occasionem missa, apud patrem sub illo parochio moraretur.

Sed enimvero decisum est filium familias constituere sibi posse domicilium: *l. 17. D. ad municipal.* & morari vbi debeant pupilli leges decernunt; non vbi minorennis: qui sine curatore agere quod lubet, & contrahere possunt. imò nec curatorem inuiti accipiunt, nisi in litem. poterunt ergo sibi constituere domicilium & habitationem parochialem. præsertim cum puberibus permissum sit contrahere matrimonium, illiusque & spiritualium rerum respectu habeantur pro maiorennibus. & quæ de materno domicilio dicta sunt, non de quibuslibet illegitimis, sed de vulgò quæ sitis dicta

4. An obit partium confessio?

2. An illud mutare & aliud sibi constituere possit.

3. Iam pubes.

1. Filia illegitime nata an extra domicilium maternum rectè contrahat.

dicta sunt, qui spurij & apatores, quasi sine patre, dicuntur. & propterea Celsus in l. 1. D. ad municipal. cur vulgo quaeritur matris conditionem sequatur, *quam enim*, inquit, *aliam originem hic habet?* & ibi glossa; *certè nullam.* si ergo illegitimus patrem habet, originem eius & conditionem sequi poterit. sed, ut id ex iure non disputemus, certa hic consuetudine inductum est, ut quaecumque illegitimæ proles à patre agnoscendæ, alendæ, & educandæ sint, natæ ex muliere, cum qua ille copulam habuisse se fateatur, vel probatur, illaque patrem illum esse iuravit. & est assidua hic huiusmodi mulierum aduersus tales viros petitio, mille exemplis usurpata his verbis; *ut proles pro suis agnoscant, ad se recipiant, & pro suis deinceps alant.*

4. Et qua no fit vulgo quaerita.

5. Vel & illa per mores.

6. Consideratio domicilij.

7. Mansionis morosæ.

8. Mutabilitas.

Eoque hic magis hæc sponsa patris domicilio adscribenda fuit, quod tempore matrimonij contracti apud patrem morabatur; nec destinauerat positiuè ad matrem regredi: quod domicilio sufficit. cui nec refragatur intentio manendi dumtaxat, donec causa forte præbeatur mutandi. *l. ciues. in verb. nisi quid auocet. C. de incol. l. 10.*

Igitur sponsa ubi contraxit, domicilium habuisse censetur; aut, si non illud in summo rigore; saltem talem habitationem, mansionemue, quæ contrahendo matrimonio sufficiat. *per ea quæ deduximus latè in Consult. can. de sponsal. & mat. conf. 13.*

Neque mouet, quod initio dictum est, de immutabilitate domicilij originarij; seu quod consuetudines A. habeant, quod ne quidem alibi nubens (quod iure secus *l. vlt. C. de incol.*) desinat illic esse ciuis: quia leges intelligendæ sunt quoad munera loci originis; ut subterfugere illa migrando non possit cuius. cæterum luce clarius est, quod & alibi habitare, & domicilium constituere possit, *l. 3.*

4. 6. 11. §. fin. l. 17. §. patris & matris. D. & C. ad municip. & de incol. l. 10.

RESPONSVM VII.

De milite mutante locum ad tempus expeditionis, non præsidium.

Centuria destinata est ad custodiam & præsidium fluminis N. distributa in diuersas munitiunculas in ripis extructas, intra diuersarum parochiarum limites: pars alio diducta ad limites alios custodiendos, dum coit exercitus; quo rursus in hyberna redeunte illa ad prius præsidium redire solet: contraxit matrimonium miles coram parcho prioris suæ munitiunculæ; centuria castrensis sacerdote carente, cum muliere, quæ cauponariam exercebat sub alia parochia, in præcipua munitione centuriæ: nec satis constat, an is in priori munitiuncula fuerit assiduus; an alio deductus; ob tanto comteu in paucos dies ad priora redierit, ut matrimonium hoc contraheret: & nunc quaeritur an illud sit, validum; quia non contractum coram parcho habitationis mulieris, nec satis constat an ipse tum in d. præsidio moratus fuerit, dum contraxit.

Necessitas quidem facultatem tribuit parcho administrandi peregrino sacramenta necessaria. *c. 7. x. de celebrat.* sed matrimonij sacramentū necessarium non est. & propterea Concilium Trid. *de reform. mat. s. 24. c. 1.* celebrari illud tantum permittit coram proprio parcho habitationis. nisi contra-hentes sint vagi. *c. 7. ibid.* quales non sunt milites. *ut diximus consult. c. 1. v. conf. 7.* quorum sacramentum vagationi aduersatur: quamuis frequententer loca mutant; sed dum cum & centurionum iussu: dum dicunt

dicunt huic, *vade, & vadit illi, ve-
ni, & venit.*

2. Sed coram
parcho
firmi præ-
fidij.

Quare & miles, qui in firmo præ-
sidio est, habitationem imitatur, &
coram parcho præfidij matrimo-
nium rectè contrahit. *l. 19. §. 2. &
3. De iudic. c. 3. de sepultur. in 6. l. 23.
§. 1. D. ad municipal. miles, inquit,
ibi domicilium habere videtur, ubi me-
ret: & adscriptus munitionum
suarum glebæ, cui datus est præ-
sidio. arg. l. 12. §. 23. & 37. quod
si autem ad exiguum tempus ali-
cubi subsistat, vt quasi per modum
transitus ibi sit; non censetur
loci parochus illius proprius. *d. l.
19. §. 3. & propterea per Concor-
data Delegati exercitus declara-
tum fuit antiqua præsidia specta-
re ad Ordinarios locorum, & anno
1624. idem repetitum, adieci-
m- que ab Ordinarijs solis curam ani-
marum fixorum præsidiorum com-
mitti, exercentes approbari, & fa-
cultates recipere debere: & ite-
rum, non licere parochis assistere mi-
litibus, seu personis de exercitu mat-
rimonium contrahere volentibus, nisi tan-
quam præsidarij in eorundem parochia-
rum parochijs resideant.**

3. Non vbi
est per mo-
dum tran-
situs.

Sed dum mora est nec perpe-
tua, nec momentanea, causa præ-
fidij nec nata durare diu nimium,
nec statim cessare, satis est perple-
xa consideratio: vt in mortuo ad
tempus deposito, aut in perpe-
tuum sepulto. *l. 4. l. 40. D. de reli-
gios. & sumpt. fun. &* dum fundus
legatur, cum ijs qui ibi erunt, in
pecunia, quæ ibidem est foeneran-
di causa: *l. 44. D. de legat. 3. aut
præfidij: l. 79. §. fin. cod. ad tem-
pus vel ad futuras necessitates: l.
39. §. 1. D. de aur. & arg. leg. qui in
villa est recreationis causa. d. c. 3.
in academia studiorum: l. 2. C. de
incol. nam si maiori parte anni ali-
bi habitet, contrahere hinc non po-
test matrimonium: si morali mo-
do æqualiter vtrouique; poterit
contrahere vtrouique. vt casum
vtrumque sæpius à Concilij In-
terpretibus decisum referunt au-
thores.*

Potest in
loco præ-
fidij eufi
ad tempus
absuerit
expeditio-
nis causa,
ex eadem
etiam mo-
recessurus
manente
præsidio.

Igitur an miles educus ex suo
præsidio in aliam quasi expeditio-
nem statariam ad custodiendos
alios limites, per ætatem duratu-
ram, an ex quasi æquali ibidem ha-
bitatione, seu mansione, potuisset
contrahere; non opus est ex facto
hic disputare: sed hoc dumtaxat,
an obtento ad dies comiteatu re-
uersus ad priorem stationem, co-
ram parcho suæ munitiu- culæ?
& dicendū videtur potuisse, quia
centuria præsidia fluminis N. pri-
mitus destinata retinebat: quam-
uis rariori milite: paucis inde nu-
meris aliò ad tempus translatis,
signis aquilisque ad flumen rema-
nentibus: vbi merere censetur:
quamuis annonæ & stipendia re-
gia ad expeditionem aliò comi-
tentur.

Sicut autem in patria possessio-
nes habens, retinet nihilominus
prius domicilium: *d. l. 23. sic etiam
d. Concordata. art. 1. & 2. Guber-
natorem generalem, domesticos
vtriusque sexus, corporis custo-
des, nobiles, & alios inferiores in
his partibus habentes suos Ord-
narios, dum sub ijs, seu in domici-
lio agunt; eosdem illis subijciunt,
dum in exercitu, Delegato.*

Similiter censendum est mili-
tem de quo quæritur, dum tem-
poralem expeditionem ad tempus
relinquit, reuersum ad præsidium
centuriæ destinatum, quamdiu
centuria ibi hæret, meretque, re-
tinuisse præsidariam munitiu-
culæ habitationem, subiectionem-
que parochialem: & ad imitatio-
nem ex villa reuersi, potuisse hinc
matrimonium contrahere; quam-
uis illo contracto reuersurum ad
numeros aliò ad tempus missos;
adeoque matrimonium, de quo
quæritur, valide fuisse contra-
ctum.

De

RESPONSVM IV.

De matrimonio contracto
de licentia generali paro-
chi coram alio sacerdote.

Quoniam Concilium Trid. in matrimonij contractu exigit parochi presentiam, aut alterius sacerdotis, de illius seu Ordinarij licentia, frequenter in controuersiam venit, an sufficiat indefinita concessio supplendi vices parochi?

Et quidem specialem licentiam non requiri recte docet Sanches. *l. 3. de mat. disput. 35. n. 5.* cum id Concilium Trid. non exigat: sed sufficere ea mandari quae ad curam animarum spectant, seu parochi officium, vt decisum ait Hurtado apud Barbof. in coll. DD. ad Conc. Trid. s. 24. de mat. c. 1. n. 127. imò Concilij Interpretes apud Ceuall. in Spec. commu. op. q. 604. n. 114. Pontium. l. 5. c. 29. n. 1. non sufficit, inquit, tacita licentia, qua resaluat ex tolerantia: requiritur verò vel commissio generalis administrandi sacramento, vel si hac abfit, expressa, v. l. specialis licentia. vbi Pontius n. 2. notat & generalis sufficere, & verbo sacramenti etiam assistentiam matrimonij intelligi, idemque ante illum docuit Bonacina, Reginald. & Rebell. denique Sanches vbi sup. n. 8. huiusmodi assistentiam comprehendit admittit, si qua coniectura probabilis fuerit animi delegantis.

Generalis ergo licentia sufficit, quamquam nec defint qui, etsi expressè omnium vniuersaliter sacramentorum administratio concessa foret, id commodè contentant intelligendum, de necessarijs; non de matrimonio; cuius non eadem sit ratio: atque ita multò magis indefinitam esse restringendam: & ita accipiendam esse

bullam Cruciatæ declarasse Romanam. qua de re Sanches de mat. l. 3. disp. 35. n. 8. & quos plures citat Barbof. vbi supra.

Denique Egidius Coninck, alijsue ab eodem Barbofa citati n. 129. negant mandato contineri assistentiam matrimonij sub generali commissione administrandi omnia sacramenta: quoniam presentia, quam praestat parochus matrimonio, non est ministratio sacramenti, cum ipsi matrimonium contrahentes sint ministri, presbyter publicus tantum testis: sed in negotijs moralibus loquendum, iuxta philosophum, vt multi. c. humana aures. 22. q. 5. vsus autè loquendi sub administratione sacramentorum comprehendit etiam ministerium parochi matrimonio coniungentis, iuxta Trid. d. c. 1. in verb. & ego vos coniungo. & c. quod quidam ad hoc extollunt, vt parochum matrimonij ministrum faciant, iuuantur. que illis verbis, ego vos coniungo.

Quinimo decisum est, in matrimonio c. 7. x. de sponsal. vt balter alterius verba non intellexerit, ad communem; inquit, verbi intelligentiam recurratur. & cogatur utique verba prolata in eo sensu recte e qua solent rectè intelligentibus generari, & consonat l. Labeo D. De iuppell. legat. communem ergo intelligentiam sequemur: & quam ipsis Cardinalibus Concilij Interpretibus huiusmodi verba generantur.

Opponitur tamen regula iuris, in generali concessione non veniat, quod quis in specie verisimiliter non esset commissurus, vt in generali mandato non continetur matrimonium. l. fin. de procurator. in 6.

Sicut etiam generaliter responsum est, ea que speciali nota egent, nisi specialiter designentur, omnia censeri. l. item. §. ait. D. de iur.

Quin & verisimiliter concessio in specie praesumi non solet, cum cara aliqua quis habet. vt in l. obligat. 6. D. de pignor. generalis obligatio

Qualis generalis sufficiat?

ligatio non comprehendit suppellectilem, vestem, mancipia, quæ in vsu quis habet necessario, vel maioris momenti sunt. *c. fin. de off. vic. in 6. l. filiusfam. 7. D. de donat. vbi generale mandatum non complectitur donationem: c. 2. de panis. & remiss. in 6. vbi facultas eligendi confessarium, non continet facultatem absoluendi à reseruatis.*

Sed iterum respondetur assistentiam nullam habere comparationem cum ipso matrimonio, quo corpora in mutuam tradantur seruituræ, & nisi sit animorum consensus, perpetuam gehennam: vt sub generalibus verbis quis seipsum non ita abdicare censendus sit, cum parochia ex sola assistentia nihil decedat, vel accedat.

Quinimo & Clement. 1. *de priuileg. eodem fere gradu videtur statuere, vinctiois extremæ, vel eucharistiæ sacramentum, viaticum ministrare, vel matrimonium solemnizare.*

Igitur cui vices ministrandi viatici, poenitentia, aliaque pastoralia alijs prohibita, commissæ sunt; & matrimonij celebratio censenda videtur etiam demandata, sub generali seu vniuersali locutione.

Sed an etiam sub indefinita? & quidem pro iuris axiomate est receptum, vt dicatur indefinita locutio in iure æquipollere vniuersali. in iure inquam, non vi logica verborum. suffragantur leges si pluribus 44. in princ. D. de leg. 2. l. si necessariis 5. si annua. D. de pignor. act. l. in vsu 158. D. de verb. signif. l. si plures 98. de leg. 3.

Sed imprimis indefinita censetur æquipollere vniuersali, seu generali; in causis fauorabilibus. *Tuscus vbi sup. n. 5. & 10. fauorabile autem est matrimonium: c. fin. de sent. & re iudicat. Sanchez l. 3. disp. 35. n. 19. in fin. l. 1. disput. 18. n. 5 etiam quoad forum internum: neque*

tantum quoad causam in facto dubiam, sed etiam in iure probabiliter controuersam; vt pro illo pronuntiari debeat. *ibid. n. 6. & 7. Nauarr. cons. 15. de conuers. coning. Malder. 2. 2. 1. 9. c. 1. d. 4. Siluius Resol. var. v. mat. XI.*

Indefinitam etiam in materia spirituali accipiendam pro vniuersali, valde probat *c. vnam san. Etiam de maior. & obed. in exgranag. comm. in verb. dicente Domino ipsi Petro, pascue oves meas, inquit, & generaliter non singulariter has vel illas: per quod commississe sibi intelligitur vniuersas. vbi disertè generaliter oves Dominum dixisse dicit, cum dixit indefinitè, & intelligi vniuersaliter. nec minùs latè illud verbum pascue accipitur, cum inde & primatus, & tota auctoritas Petri, & successorum eius deducitur. vnde & hinc latè accipienda videtur facultas administrandi sacramenta, secundum facultates loquentis.*

Enimvero authores axioma æquiparans indefinitam vniuersali, ita solent exaudire, vt habeat locum; vbi eadem omnino ratio est: quod si illa fuerit dispar, non obtineat. *Tusculanè Concl. pract. v. indefinita æquipollere vniuersali, & quando secum. concl. 86. vbi multos authores, & conclusiones refert: quæcum ferè substantia est; vt paritas & disparitas rationis distinguat.*

Negant verò solemnizandi matrimonij, aliorumque pastoralium administrationem eandem esse rationem: sed mox diximus in d. clem. 1. *de priuileg. satis comparari: atque ideo ex communi iuris ratione censendum, id, quod generaliter aut indefinitè concessum porrigitur ad alia sacramenta, & pastoralia, esse etiam intelligendum de solemnizatione matrimonij.*

Communi, inquam, iuris, sermonisque ratione: contingit enim ex alijs causis aliud dici oportere, atque imprimis si mens mandantis

6. Etiam spiritualibus.

7. Vbi eadem ratio est.

8. An hic paritas?

9. Nisi circumstantiæ aliud suadeant.

T con-

3. An indefinita locutio matrimonij assistentiam comprehendat?

4. Quando indefinita æquipollere vniuersali?

5. In fauorabilibus

contraria eluceat: *l. in ambiguis. D. De Reg. iur.* quamuis verba improprietantur, illa sequenda est. *l. semper in stipul. 34. D. de reg. iur. l. insulam 6. D. de prescript. verb. tot. iii. C. plus valere quod agitur. l. in venditionib. 9. vers. planè si in nomine D. de contrahend. emt. l. 1. §. conuentio- nis D. de pact. c. humana aures in fin. 22. q. 5.*

10.
Vt si de-
prehenda-
tur contra-
ria mens
testantis.

11.
Vt illa elu-
cèat rex an-
tecedenti-
bus & con-
sequenti-
bus.

Elucere potest seu in alijs ver-
bis, seu factis. attenduntur enim
antecedentia & consequentia di-
cta, & facta: *l. heredes. 21. §. sed & s. D. qui testam. facere poss. l. sed iu-
lian. §. proinde. D. Ad Macedon. ibi,
intelligendam ab initio sic accepisse.
Menoch. de presump. l. 6. pr. 35. a. n.
23. vsque ad fin.*

12.
Fieri con-
ditiis.

Iterum in ambiguis, quod solet
fieri, actum censetur. *l. certi condi-
ticio. §. si nummos. D. si certum petatur.
& quod communiter fit, factum
presumitur. Euerard. loc. leg. à com-
muniter accident. consuetudo pa-
trif. & regionis attenditur. l. si
seruus plurium 50. §. vlt. D. de leg. 1.
l. nummus 75. D. de leg. 3. l. semper 34.
D. de reg. iur.*

13.
Alias ad
ius referen-
dum est.

Si tamen de more delegantis,
aut loci consuetudine non appa-
ret, ad terminos iuris redeundum
est. *l. 2. in verb. ad ius reulit. C. de
hered. instiuen. sed & quando vari-
us mos est, vtique non attendit-
tur. d. l. semper. 34. D. de reg. iur.*
sed & præter morè fuit hinc ægro-
rum & profugorum multitudo de
qua mox infra, vt extraordinario
eguerit remedio: & quæ obscurè
dicta sunt, etiam vbi de matrimo-
nio quæritur, iuxta communem
intellectum accipi debent. *d. c. 7.
X. de sponsal.*

14.
Etiam cum
mos est
varius.

Sed & contingit limitatam esse
delegandi causam, quæ limitatum
producit effectum: & indetermi-
natum sermonem causa determi-
nat. *l. 5. & ibi Barth. D. de admin.
iur. l. cum pater §. dulciss. D. de leg.
2. Gail. l. 2. ob. 88. n. 8. ex causis di-
ctorum. c. 6. X. de verb. sign. ideo*

15.
Causa li-
mitata de-
terminat
effectum.

que delegatio interpretanda est
secundum terminos primordia-
lis causæ. *l. 5. D. de administrat.*

Denique vbi rationabiliter he-
sitatur, contra eum facienda est in-
terpretatio, qui legem dicere po-
tuit, debuitque apertius. *c. conu-
eum. de reg. iur. in 6. l. veterini. D. de reg. iur.
de pact. l. in contrahend. D. de reg. iur.
l. cum in lege. D. de contrahend. emp.
contra proferentem: ergo tunc
indefinita æquiualeat vniuersali,
secus si pro eo faceret. *Tajou. d. c.
98. n. 20. post Roman. At vero, vt id
obteneat, vbi inter aliquos de con-
tractibus agitur; sed vbi tertij in-
terest, non item: vt hic cum de
validitate sacramenti. vbi in vero
dubio interpretatio facienda esset
pro matrimonio. d. c. fin. X. de re
ind.**

Speciales ergo circumstantiæ
excutiendæ sunt, an hic commu-
ni iuris rationi aliquod detrahant.
constat ergo hinc datam esse iurisdi-
ctionem, potestatem, & facultatem ad-
ministrandi sacramenta: sed sine di-
stinctione, aut reflexione ad matrimo-
nium: verba sunt ipsius parochi,
his conformia ipsius sacerdotis,
qui matrimonium, vnde quatio,
solemnizauit. mos non fuit paro-
cho isti, alij sue istius vrbis ita in-
definitè committere, præter vice-
pastores: ipse parochus, cum pri-
mum rogatus fuit, dixit se matrimo-
nium istud pro valido habere,
perinde atque si ipse celebrasset:
alijs cum similem facultatem de-
dit, solitum se esse excipere matri-
monium.

Illud nonnihil propius inspi-
ciamus, an generalis locutio à cau-
sa sua hinc determinetur. Causa er-
go committendi fuit multitudo
eo tempore ægrotorum, & alio-
rum ex omni vicinia armis gallicis
infesta eò confluentium: cui cu-
randæ solus parochus, & vnus vi-
carius par non erat: eoque testa-
tur parochus ex ea occasione faculta-
tem esse datam, & Ordinarius se,
ideo parochi mandasse, vt plu-
res

res assumeret subsidiarios.

18. *Causa finalis non impulsiva determinat effectum.*

19. *Utile distinguitur.*

20. *Pro fauorabili causa in dubio censendū.*

21. *Utrū illa causa presumatur: hac vel illa hic intelligatur?*

nem sacramentorum commisit, ideoque non ut profugis tantum, & ægrotis subsidiarij operam præstiterunt, sed indifferenter omnibus, citra difficultatem.

Sed an ea expressio *occasionis multitudinis ægrotorum & aliorum egentium sacramentis penitentia, viatici, & extreme unctionis*, impediat indefinitam locutionem comprehendere assistentiam matrimonij, quam adeo multi non exigunt infirmi, aut profugi? dubitatur nunc ex hoc facto: & pugnat tam verbum *occafio*, quam fauor matrimonij, contra restrictionē: impulsiva enim causa non restringit; sed finalis dumtaxat: & de hac accipi tantum potest quod cessante causa cesset lex, & dispositio testantis: aut contrahentis; non autem ubi cessat impulsiva, cessat dispositio.

RESPONSVM V.

De putatiuo paflore.

Quamuis Concil. Trid. s. 24. *de reform. mat. c. 1.* omnes omnino matrimoniū contrahere volentes inhabilet ad contrahendū aliter, quā coram proprio alterius parochi, vel alio sacerdote, de illius Ordinarijue licentia, & duobus saltem testibus, contractusque irritos atque nullos faciat: frequenti tamen sententia receptum est, ut quamuis parochus interdictus, prohibitus, priuatus, iniustum titulum habens, aut propter aliquos iuris defectus nullum, atque etiam parochus putatiuus sit tantum, matrimonium tamen sit validum. *citati à Barbosa in Collect. DD. ad Concil. Trid. ad d. c. r. n. 87. & seqq.* sed tamen nō quomodocumque putatiuus singulari quopiam priuati alicuius sed populari, atque communi errore, ex titulo saltem colorato, atque aliqua possessione. ut in *l. Barbarius Philippus. D. de off. prætor.* Barbarius seruus cum esset in candidatorum numerum irrep-

Putatiuus sufficit ex communi errore, non singulari.

T 2 ferat,

ferat, à populo prator fuit constitutus, officiumque exercuit; atque ob communem errorem, bonumque publicum acta eius sustinentur. idem est in l. 2. C. de sent. & interloc. om. Iud. cum ergo error priuati vnus tantum est, non idem receptum est. l. nulla. qui & à quib. manum. lib. l. non idcirco. 44. §. 1. D. de indic. optimè Cuiac. obs. l. 1. & obs. 33. Hotoman. quæst. illu. l. c. 17. quos sequitur Buius ad d. l. Barbarius. vt in errore nō probabili aliud obtinuit. c. 2. de constit. in o. c. dudum el. 2. de elect. vers. in multarū animarum.

Porro in presenti causa error aëtrici priuatus est, suppositi calculæ, in vicem parochi, sacerdotali veste induti, personam non agnoscens. Videamus, an actus coram perfonato parochi celebratus, saltem habeat vim sponsalium? & quidem cum omnis omnino abfuit parochus, eam controuersiam in vtramque partem agitant doctores citati à Barbofa vbi supra n. 150. 157. dum Concilium d. c. 1. & contrahentes reddit inhabiles, & contractus nullos. & quidem subtiliter disputari hæc possunt, quando contrahentes in nudis verbis substiterunt. Nā licet in d. c. 1. in verbis ad sic contrahendum, & huiusmodi contractus partium inhabilitas & nullitas actus, vt talis, decernatur; non tamen alio quouis modo; vt idem Concilium s. 25. de regular. c. 15. professio ante ætatis & nouitiatus annos ibi præscriptos sit nulla, inquit, nullamque inducat obligationem ad alicuius regule, vel religionis, vel ordinis obseruationem, aut ad alios quoscumque effectus. & c. 16. renuntiatio secus quam ibi præscribitur facta sit irrita, inquit, & nullius effectus. quæ adiectiones faciunt, vt cum illæ desint decreto d. c. 1. non abs ratione dubitari possit, an nullitas illius extendatur ad omnes omnino alios effectus, præsertim illos, qui proposito fini, intentionique

Concilij non aduersantur quemadmodum sæpe respondit S. Congregatio Interpretum Concilij Tridentini decretum d. c. 1. non extendi ad sponsalia de futuro; eo excepto, quod per copulam nunc non transeant in sponsalia de presenti. vt retulimus in lur. Pont. nou. anal. de sponsal. in principio, & plenius citati à Barbofa vbi supra. n. 146. 152.

Sancè authores citati ibidem n. 151. graues sunt, neque rationes leues in defloratis bona fide, non aliqua erga decretum ecclesie d. c. 1. contumacia contrahentibus, potest quanto magis dum sub vmbra ecclesiastici ministri sacrilegè decipiuntur; vt omnino actus, si non valet, vt agitur, valeat meliori modo quo valere potest. vt in im. puberibus sponsalia de presenti vertuntur in sponsalia de futuro. c. fin. in fin. x. de de sp. impub. c. 2. §. 2. eod. in 6. in verb. que iura interpretatione fuerint sponsalia de futuro, & in verb. contractus valent et potuit; non sicut agebatur. & causam vbiq; assignant doctores, fauorem matrimonij, qui vtrique & hic debere videbitur ei, quæ nulla erga ecclesie decretum contumacia fuit, sed miserabiliter decepta; & sub specie proprii parochi, & propterea Concilium Trid. d. c. 1. §. qui aliter. dum vitur verbo attemptabunt, præsumptionem & contumaciam aduersus ecclesie decretum denotat. quæ in hoc casu non inuenitur, cum personâ proprii parochi, quis induit. adeo quidem, vt quamuis matrimonium omnino serio ante d. c. 1. qui aliter inculcauerit coram proprio parochi contrahendum, atque aliter validum esse nequeat; posse tamen videatur eam recipere fauoris interpretationem, vt vim sponsalium habeat. Enimvero vt in lur. Pont. anal. de spons. n. 3. & 16. in fin. diximus, merito quidem contractuum iure, seu vi sola conventionum expensâ,

2. An coram si putariuo actus habeat vim sponsalium?

emittit
et ad
remittit
ad d. c. 1. §. 1.

expensa, verius est non transire
 contractus huiusmodi de presenti
 in sponsalia de futuro. *iuxta c. in qua
 fidem. X. de spons.* quia id quod nul-
 lum est, nullum producit iuris ef-
 fectum. adeoque quod fit contra
 d. s. qui aliter, neque valebit vt
 potest: vt in impuberibus, quia
 ius diserte resistit: vt non facit in
 matrimonijs impuberum; sed de-
 fectus materiae seu personarum co-
 pulae incapacium. tamen cum de-
 uentum erit ad copulam, non ex
 contumacia aduersus ecclesiae de-
 cretum, sed seductione, errore,
 ignorantia, aequius est deceptis
 subuenire: ex ratione c. 1. X. de
 adult. adeoque in personis honestis
 eam speciem seductionis praesu-
 mere, vt credantur verbis in praesens
 conceptis completi voluisse
 & futurum; vt, si non valeant vt
 efferuntur; valeant vt valere pos-
 sunt: atque ita ex intentione de-
 ceptarum ante honeste viuentium
 aestimentur sponsalia de futuro
 completi: vt in illorum vim vitia-
 tae in vxorem duci se, ad vitij re-
 stauracionem, iuste postulent.

Sed quid opus est hanc sponsa-
 lium obligationem elicere argu-
 mentando, cum Rei chirogra-
 phum habeamus manifestum? quo
 fatetur ipse se obligatum ad d.
 actricem in vxorem sumendam; se
 fidem coram Deo ei dedisse; im-
 precaturque, si eam sefellerit, vt
 gratia diuina excidat. ad obligatio-
 nem huiusmodi, fidemque exsol-
 uendam actionem dari, dirarum
 imprecationum horribiles succes-
 sus promissa explendo vitandos
 esse, omnis ratio christiana exigit.
 atque huiusmodi promissa irretro-
 stabilia esse, neque poenitentiae
 locum dari, quando res ab altera
 parte non est integra, utique co-
 pula subsoluta (sicut in contractu
 facio vt facias, cum alter fecit, al-
 ter non potest non facere) opti-
 me ait Sanches. *de mat. l. 1. d. 10.*
 n. 3. 4.

Neque refert quod dicitur chi-

rographum illud, post copulam
 datum esse: neque enim, vt id ve-
 rum foret, ideo fides flocci pendi,
 aut non praestari potest: adeoque
 scrupulosa fuit inquisitio, per tot
 testes copiecurales, an datum il-
 lud fuerit anno 1635. an 1636.

Praesertim cum illud etiam ex
 chirographo liqueat non tantum
 fidem ibi promitti in futurum; sed
 & confessionem scribi datam iam
 pridem de praeterito; renouari
 promissionem praestandam ad exo-
 nationem conscientiae. &c.

Scrupulum autem nullum mouere
 potest, quod coacta matrimo-
 nia difficiles soleant habere
 exitus: quia id scrupulum nullum
 iniecit Concilio Trid. s. 24. de re-
 form. mat. c. 6. vbi decernit rapto-
 rem debere ducere, & dotare rap-
 tam, postquam extra eius potesta-
 tem consenserit: neque diuinis
 scripturis, vnde sumptum est d.
 c. 1. X. de adult. vt seductor virgi-
 nem ducat, & dotet. imò non po-
 test Iudex non seruare sacros cano-
 nes, vel in dictanda sententia
 ab illis recedere, vt ius suum cui-
 que reddat. praesertim cum dicta-
 men istiusmodi sententiae, quam
 proximè reparet honorem deflo-
 ratae: quod non facit sola dotatio.
 In ipsa porro executione huiusmo-
 di sententiae exsurgunt partes pru-
 dentiae Iudicis. *Vid. resp. seq.* vt
 circumspiciat hinc iustitiam laesam;
 inde coacti matrimonij difficiles
 exitus: hinc fidei obligationem,
 iuramenti que religionem; inde
 duritiam ceruicis inuoluntariae:
 hinc quatenus iustitia coactionem
 exigit; inde quatenus prudentia,
 ne excedat: hinc illa poenas & cen-
 suras velit infligi; inde expendi,
 ne si nimis diu, & obstinate per-
 ferantur, venenum fiant, quae pro
 remedio sunt inuenta. in summa,
 condemnare per sententiam Iudex
 debet vt ducat, hanc exequi, & co-
 gere; sed tamen cum prudentia, vt
 cogendo inuoluntarium, faciat tran-
 sfire ad liberum consensum, aut sal-

4.
Coacta
matrimo-
nia vt ius
consideret.

5.
Non vt
sententia
non fera-
tur pro ob-
ligatione.

6.
Sed coac-
tio pru-
dentem
tempere-
tur.

tem sententia aliàs sic concipienda esset, si per anticipationem de difficultatibus istis sint allegationes, probationesque inductæ, vt actis conformis sit sententia, vt iudex declaret debuisse quidem reum adricem ducere, ob incommoda tamen aliud tolerandum. nam ea formula nonnihil saltem consultur honori deceptorum: nemeretrice animo, sed affectu quasi coniugali, peccasse videantur.

Quare cessat hic, quod demum quæritur, an Reus offerendo dotem, ad arbitrium Iudicis, obligatione sua defungi possit? quamuis enim praxis forensis tenorem d. c. 1. *de adult.* qui coniunctim scriptus est, vt seductor virginis ducat, & dotet, transtulerit ad sensum alternatiuum, vt ducat, aut dotet: propter varias seductionum species; & quod sæpe promissa de ducendo non probentur: & in alternatiuis obligationibus debitoris sit electio; ita vt vnâ præstando, ab altera liberetur? tamen cum promissa de ducendo sunt facta, eaque probantur, tenetur promissor; & in omnibus hodie Belgij tribunalibus ecclesiasticis condemnatur, vt ducat.

Quod si vnquam iustum, æquum est, in hac facti specie sanè iniquissimum fuerit sacrilegum deceptorem remissius condemnari. præsertim cum, vt diximus, de seductore id diuina litera statuerint: *Exod. c. 22.* & sit plusquam seductor hic: & in stupratore ex d. c. 1, vt *sub tit. de stup. & adult.* iacet; & sit plusquam stuprator hic: in raptore Concil. Trid. d. c. 6. & sit plusquam raptor hic.

Sanè præter veterum legum austeritatem aduersus raptores, seductoresque laudatur capitalis severitas edicti Henrici III. Galliarum Regis contra eos, qui inscijs parentibus, tutoribusque filios filiasue familias, seu minores abducunt. & annales nostri referunt,

& Lipsius in *Monitis Politicis* extollit, Caroli Audacis egregium factum; quo iudicum, qui deceptorat spem liberandi mariti honestam eousque matronam, & marito nihilominus mortem irrogauerat; deceptoram iusserit uxorem ducere, hæredemque instituire, ac post priuatam satisfactionem, ad vindictam publicam gladio subiecerat.

Neque quidquam mouet declaratio scripto facta ab actrice: eam siquidem per vim & metum extortam esse censendam, sufficientissimis præsumtionibus, argumentisque probatur, ea sunt clamor, lacrymæ, sauitia inclusio, derentio, (quam ipse reus fatetur saltem talem fuisse, vt ne do- minicis quidem aut festis diebus adricem permiserit templum accedere) protestatio d. actricis, quod id cogere tur in vita signare, quod omnino aut verum non esset, aut ipsa nollet. ex qua sola refertur irritata professio in c. 1. *de his que vi aut met.* denique tenor ipsius extorti scripti, qui talis est, vt vix à meretrice sponte obtineri posset. quod scilicet nullo matrimonio, nullo promisso præmio. Actrix reo sui copiam fecerit. nam præter Rei chirographum euidenter contrarium, de tam honestè nata, tam probè educata, tam laudabiliter antea vita, talibus parentibus orta, consanguineis & affinibus coniuncta, qui possit credi? aliter sensit Iustinianus in *l. vnic. C. de rapt. virg. nisi etiam*, inquit, *eam sollicitauerit, nisi ad ipsius artibus circumuenerit, non facti cum velle in tantum dedecus sese prodere.* Et Romani veteres sola professione apud Prætores faciendâ satis putabant coerceri posse foeminarum luxuriam. & pro monstro habuerunt apud Tacitum, Vestalium honestè natam, ita pudorem suum vulgasse. Eamque adeo exilio dannarunt. & nos reus velit credere adricem natalibus, moribusque hactenus

hactenus landatam, sponte ver-
cundiam omnem exuisse, atque
vltro se infra dedecus meretri-
cum scripto huiusmodi collocasse?

RESPONSVM VI.

An coniuges circa parentum
aut tutorum assensum con-
iuncti inuicem hic ali-
menta debeant?

EDictis anni 1540. & 1623. su-
per minorennium matrimo-
nys circa consensum tutorum aut
parentum inuis, quorum substantiam
retulimus in Notitia iuris Belg. tit. de
sponsal. cum decretum sit, vt neuter
ab altero quidquam lucri sine per
contractum matrimonij, seu quomo-
documque alijs acquirere possit,
quæsitum est, an vxor ali à mari-
to vel contra debeat, cum sic con-
traxerunt? quoad parentes expres-
sum est disertè, vt aduersus illos
etiam alimentorum nomine actio
nulla detur: quoad coniuges inui-
cem; non æquè, videri tamen po-
test etiam lucri nomine excludi.
verius tamen videtur lucrum ibi
accipiendum esse iuxta subiectam
materiam de qua ibidem agitur;
de duarijs; legalibus, consuetudi-
narijs & conuentijs: ijsque quæ
per causam matrimonij commo-
da merè lucratiua sunt. vt diximus
vbi supra. consequenter dicendum
est obligationes, effectusque con-
iugales per edicta non impediri.
adeoque per mores maritum fie-
ri mamburnum, & tutorem per-
sonæ, vxoris, & administratorem
bonorum ipsius; caput mulieris &
familia: vxorem debere marito
reuerentiam, & subiectionem; le-
ges societatis coniugis vel per
statuta inducās, vel per contra-
ctum pactas & officia naturā de-
bita coniugibus, qui iam vnacaro
facti sunt, seruari oportere;
adeoque inuicem coniugalia ob-

sequia deberi; & proinde alimen-
ta alterum, cui satis est, præstare
alteri egenti debere. hæc enim
sunt non lucra, sed reciproca con-
iugum debita: quæ à naturali æ-
quitate fluunt, ad quæ proinde ex-
tendi non debet odiosa & pœnalis
dispositio, sed lucra strictè accipi,
atque in rigore verbi debent: sicut
odia restringi; & fauores matri-
moniales conuenit ampliari. ita
vt contra ius vetus correctio &
pœna non expressa non recipia-
tur.

Obtinet ergo alimentorum ob-
ligatio inter eos, qui sunt coniu-
ges. qualitas verò quæ obligatio-
nem parit, inesse debet agenti:
quia sine actione, adeoque matris
illius obligatione, nemo potest
experiri: at hic matrimonium nul-
litate accusatur: an igitur præiu-
diciali illa quæstione pendente
alimenta addicenda sunt? lite pen-
dente nihil innouandum est: &
hi coniuges fuerunt in mutua
coniugij possessione, retinendi er-
go sunt in illa: adeoque alendi de-
bito: donec super nullitate succe-
dat definitio. l. 5. §. si vel parens. h. 7.
D. De agnos. lib. Accedit quod in-
strumenta contracti matrimonij
secundum apparentem formam
Concilij Trid. sint liquida: excep-
tio nullitatis, & non proprij pa-
rochi hactenus obscura penitio-
rem indaginem requirens: adeo-
que illa inquisitione pendente
provisionalia alimenta sub cautio-
ne addicenda sunt. d. §. si vel. d. l.
7. quod & in apparenti tantum
præsumptione tenet Afflic. decis.
152. Specul. tit. qui fil. leg. §. 1. n. 32.
sed quoniam rursus tam super nul-
litate, quam alimentis causæ con-
clusæ sunt, præiudicialis nullita-
tis coniugij quæstio prius est pron-
untianda. c. 1. §. 101. tit. X. de ord.
cog. & secundum eam alimenta
exinde, vel addicenda, vel negan-
ganda. d. l. 7.

An autem præterita alimenta
addicenda sint, an tantum futu-

2.
Adeoque
& alimenta

3.
An & lite
pendente
super con-
iugio?

4.
An & præ-
terita?

ra? pluries reus Actricem asserit Parisijs huc venisse, vt coniugalem actione institueret, adeoque inchoata aditio hæc Iudicis, primordium liti præstat, ex eoque tempore ad effectum alimentorum lis inchoata conferi potest.

Addicenda autem alimenta conferuntur ex quo peti cœperunt: præteriti autem temporis alimenta addicenda nō videntur. quia cū tantum debeantur officio Iudicis, non via actionis; qui aliunde de præterito vixit, ea petere non potest. *Faber in Cod. suo l. 4. t. 7. d. 20.*

post Bart. in l. libertus quod §. 1. n. 3. D. de alimen. leg. vbi id asserit in filio respectu patris: Rota decis. 305. in nou. inc. monachus profes. in monacho respectu abbatis: Decius in c. Episcopus X. de preb. in ordinato sine titulo respectu Ordinantis: Alexand. vol. 4. conf. 27. n. 2. in vidua intra annum luctus non agente respectu hæredum: Castrens. in l. diuortio 8. n. 6. D. sol. mat. & generatim Felin. in c. ex parte X. de accus. in fin. Auth. Afflict. decis. 10. in fin. & iusta est ratio, quia de præterito nemo viuit, sed transijt ea cura. vnde leges de præteritis alimentis transigi permittunt, non de futuris. l. alimentis. C. de transact.

Alimenta, quæ à coniugibus iniuicem præstanda sunt, officio Iudicis, non via actionis debentur, dum nullus est contractus qui eam passionem habet; vel quasi; non maleficium vel quasi: siue quibus non datur actio. §. namque agit. *Instit. de act.* nec hæc, sine obligatione. *l. licet. §. 11. D. de procur.* sed gignit hæc instinctus naturalis, & æquitas. & vbi hæc subest, & illa deest, datur officio Iudicis. *l. plane. l. fin. D. de petit. hæred. l. Quintus. §. Pompon. D. de alim. leg.*

Quod autem obijcitur maritum, qui indotatam vxorem accipit, non teneri ad alimenta, si patrem illa habeat sufficientem: *arg. l. quod hi nulla. 28. D. de relig. &*

Quid si maritus indotatam vxorem accipit?

*sumpt. fun. vbi id deciditur quoad sumtus funerata vxoris, quin imò Fulgos. ad d. l. 28. contendit dari re petitionem marito, qui aluit vxorem, si aliunde habeat ipsa, aut patrem opulentum. dixi indotatam: alioquin indubiè teneretur maritus. l. dotis fructus. D. de iur. dot. l. fin. in fin. D. de iur. dot. & non pater: l. si quis. §. sed etsi filius. D. de lib. agnos. at verò patris legitimi officium est dotare filiã secundum suam qualitatem: at hic non est pater legitimus, & adulterinam filiam iure civili nequidem alere teneretur. l. §. idem rescriptis. D. De agnos. & al. lib. Auth. Quib. mod. nat. et sic, fin. §. discretis. §. fin. §. oportet. vxor splendere dicitur radijs mariti, dignitatem & domicilium ab eo sortiri. l. 1. c. de incol. l. 10. ergo maritus pro sua qualitate id præstare debet, quod non debet pater, & quamuis iure canonum pater etiam ex illicito coitu natam prolem pro ratione facultatis teneatur alere. c. 5. in fin. X. de eo qui dicitur quam polluit per adult. tamen id eo vergit ne fame tales pereant: quia necare videtur qui non alit. *Lucea. re. D. de agnos. lib. non vt auferat debita maritalia, quæ non tantum pietatis, sed & politia ratio induxit in societate coniugali.**

Qui filij sint legitimi.

RESPONSVM I.

De natis ex matrimonio putatiuo.

Legitimos filios nasci constat ex matrimonio legitimo, c. 5. x. qui filij sint legit. non tantum, sed etiam ex nullo sepe, & irritum, cū in facie ecclesie bona fide contra factum fuerit. c. 2. c. 11. c. 14. x. eod. etiam ad effectum succedendi in hæreditatem parentum. d. c. 2. c. 11. etiam quoad seu. clia,